

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
pirha.fi

Lausunto
20.8.2025

Vammaisneuvoston lausunto Pirkanmaan hyvinvointialueen TA 2026 tavoitteista

Pirkanmaan hyvinvointialueen vuoden 2026 talousarvion tavoite-ehdotusten infotilaisuus valiokunnille ja vaikuttamistoimielimille pidettiin 11.8.2025. Jatkovalmistelua varten tahoja on pyydetty toimittamaan lausunto tavoite-ehdotuksista. Vammaisneuvosto on kokouksessaan 20.8.2025 kirjannut seuraavan lausunnon:

1. Vammaispoliittinen ohjelma tulee huomioida hyvinvointialueen strategioissa ja talousarviossa

Pirkanmaan hyvinvointialueen vammaispoliittisen ohjelman (VAMPO) sisältö ja toimenpidesitykset tulee huomioida ja toimeenpanna kaikessa strategiatyössä ja talousarviosuunnittelussa.

Vammaisneuvosto esittää Pirhaan perustettavaksi esteettömyystyöryhmää, jotta esteettömyys ja saavutettavuus tulevat huomioiduiksi kaikessa toiminnassa ja tilaratkaisuissa. Tärkeää on panostaa käytössä olevien toimitilojen esteettömyyteen sekä siihen mikä taho esteettömyyden todentaa. Vammaisilla henkilöillä, vammaisneuvostolla ja vammaisjärjestöillä on aiheesta laajaa tietämystä, jota tulee tässä yhteydessä hyödyntää.

2. Palveluita koskevien mittareiden tulee olla konkreettisia ja monipuolisia, myös laadullisuutta ja palveluiden tarpeeseen vastaamista kuvaavia

Palveluiden seurantaan tarvitaan muitakin mittareita, kuin niiden saatavuus. Mittareissa ei ole nähtävissä lainkaan vammaisten henkilöiden palveluiden tavoitetasoja esimerkiksi vammaissosiaalityön hakemusten käsittelyajat ja vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelujen toimivuus ja käsittelyajat. Hyvinvointialueen tulee seurata YK vammaisyleissopimuksen toteutumista konkreettisilla mittareilla.

Tavoitetaso 1.1: Sosiaali- ja terveystoimet toimivat vaatisi lisäyksen laadukkaasti ja palveluiden tarpeeseen vastaten. Tavoitetason kriteerit kuvaavat tällä hetkellä vain hoitoon pääsy aikoja, eivät lainkaan laatua ja saavutettavuutta.

Tavoite-ehdotus 1.2: Sosiaali- ja terveystoimet toimivat yhtenä kokonaisuutena vaatisi lisäyksen ja ovat saavutettavissa kaikille. Mittareissa on huomioitava myös palvelujen saavutettavuus ja esteettömyys. Palvelujen saatavuuden ja yhdenvertaisuuden sekä palvelujen yhtenäisen kokonaisuuden toteutumisessa tärkeää on, että palvelut ovat kaikille erilaisille asiakasryhmille ja henkilöille saavutettavia.

Kustannustehokkuus ei saa olla päätavoite. Kohtiin 2.1 ja 2.2, Asiakkaat siirtyvät kevyempiin, kotiin vietäviin ja osallisuutta tukeviin palveluihin ja oman tuotannon osuutta palveluissa lisätään kirjatut tavoitteet eivät tue YK:n vammaisyleissopimuksen veloitetta, että vammaisen henkilön on saatava palvelut yksilöllisen tarpeen mukaan ja myös kielellisten oikeuksien on toteuduttava. Toisaalla korostetaan järjestöyhteistyötä, mutta toisaalta tavoitteena on tuottaa itse palvelut. Osa erityisosaamista kuten kommunikointitaitoja vaativat palvelut on tuotettu järjestöjen toimesta ja ollut osaavissa käsissä pienille erityistarpeisille ryhmille sekä esteettömissä tiloissa eri järjestöissä. Kustannustehokkuus karsii palveluntuottajia ja heikentää palvelujen saatavuutta ja laatua. Suurena riskinä on palveluiden vastaamattomuus tarpeisiin ja palvelun saatavuus loppuu kokonaan, vaikka olisi lakisääteisesti oikeus palveluun, myös YK vammaisoikeuksien sopimuksen artiklat huomioiden.

Palvelujen odotusajat eivät kerro riittävästi palvelujen saatavuudesta ja toimivuudesta. Pitää löytyä myös laadun ja palvelun hyödyn (tarpeisiin vastaamisen) mittareita asiakkaan näkökulmasta. Vammaisen asukkaan/ asiakkaan näkökulmasta laadukkuutta voidaan mitata sillä, kuinka YK vammaisyleissopimuksen veloitteet toteutuvat tosiasiallisesti. Avopalvelujen kohdissa 1. Asukkaat saavat palveluja tarpeen mukaisesti ja sujuvasti ja 1.3 digi- ja puhelinasiointia kehitetään toimintamalleja ja järjestelmiä yhdenmukaistaen tulisi tavoitteena olla palvelujen saavutettavuus ja käytettävyys kaikille.

3. Palvelujen asiakaslähtöisyys pitää arvioida monipuolisesti

Tavoite-ehdotus 3. Toimintamme on laadukasta ja vaikuttavaa. Asiakaslähtöisyyden korostaminen edellyttää, että sitä seurataan ja arvioidaan monipuolisesti, asiakkaiden yksilöllisyys ja tarpeet huomioiden. Asiakaskokemusmittaukset tulee saavuttaa kaikki palvelujen käyttäjät, myös vammaissosiaalityössä ja vammaispalveluissa sekä huomioida omaisten kokemukset laadusta ja vaikuttavuudesta. Myös vaikeimmin vammaisten henkilöiden ja

erilaisten kommunikointikeinojen käyttäjien mahdollisuudet arvioida laatua tulee mahdollistaa saavutettavilla kyselyillä ja omaisten avustuksella. Asiakslähtöisyyden ja osallisuuden edistäminen edellyttää saavutettavuuden ja turvallisemman tilan periaatteiden luomista hyvinvointialueen tilaisuuksiin ja palveluihin. Järjestöjen rooli asiakslähtöisyyden teemassa on keskeinen. Niiden kuuleminen ja osaamisen hyödyntäminen on tärkeää palvelujen ja toimintojen suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa.

4. Eri elämänvaiheissa olevien vammaisten henkilöiden tarpeet tulee huomioida palveluissa

Ikäihmisten ja vammaisten palvelut -kohdassa mikään tavoitteista ei liity niihin vammaisiin henkilöihin, jotka opiskelevat ja käyvät työssä. He tarvitsevat lähtökohtaisesti nimenomaan saavutettavia palveluita ja fyysisesti esteettömiä palvelupisteitä. Tämä koskee myös Lähitorreja, joista tavoitteissa mainitaan, että niiden käyttäjämäärät kasvavat. Lähitorien osaamista tulee kehittää ja kohdentaa myös vammaisten ohjaukseen ja neuvontaan. Vammaistietämystä tulee hyvinvointialueella yleisesti lisätä. Tavoitetaso 2. ikäihmisten ja vammaisten ohjaus ja neuvonta vahvistuvat ei voi olla vain lähitorien neuvonnan ja digipalveluiden varassa. Tavoitetasosta tulee löytyä myös vammaissosiaalityön velvoite palveluneuvontaan ja ohjaukseen, jotta vammaiset henkilöt saavat oikea-aikaisesti ja laajasti tietoa palveluista vastaamaan yksilöllisiin tarpeisiinsa. Tavoitetasolle tulee olla kirjattuna soveltuva tavoitetaso ja mittari. Vammaissosiaalityöntekijöitä pitää olla resursoitu riittävästi henkilökohtaista asiakkaiden yhteydenottoa varten ja asiakas-/palvelusuunnitelmien tekemisen mahdollistamiseksi ja laadun varmistamiseksi.

Tavoitteisiin tulee lisätä yhdeksi kohdaksi sujuvat ja tarpeenmukaiset kuljetuspalvelut, koska se on yksi tärkeimpiä palveluita mahdollistaen ikäihmisten- ja vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta, arjen sujumista ja itsenäisen elämää. Tällä hetkellä ne eivät suju eivätkä toteudu vammaisten henkilöiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Kuljetuspalveluiden laatu ja saatavuus on heikentynyt muutaman vuoden kuluessa selkeästi vammaisneuvoston tietoon saatettujen palautteiden ja yhteydenottojen sekä valitusten perusteella.

5. Tiedolla johtamista tulee kehittää edelleen

Kohdan 3. Tiedolla johtaminen tavoitteissa tulee olla mukana Pirhan vammaispoliittisen ohjelman noudattaminen myös vammaissosiaalityössä. Vammaispalvelujen sosiaalityön tulee vastata asiakaskunnan tarpeisiin niin resurssien kuin sisällön puolesta.

6. Järjestöyhteistyön vakiinnuttaminen

Kohta sosiaali- ja terveystalveluiden yhteiset: Järjestöyhteistyön vakiinnuttaminen osaksi sosiaali- ja terveystalveluiden palvelulinjojen toimintaa on hyvä tavoite. Edellytyksenä on järjestöjen toimintakyvyn mahdollistava rahoitus, arvostus ja toimintakyvyn ylläpitämisen huomiointi erilaisin keinoin. Alakohdissa 2.1 ja 2.2 ei kummassakaan ole kirjattuna tavoitteena digiasioinnin ja etäpalveluiden saavutettavuus, vaikka monille itse toimiville vammaisille henkilöille se on edellytys käyttää näitä palveluja. On huomioitava myös, ettei kaikilla ole mahdollisuutta hankkia digi- ja etäasiointiin vaadittavia välineitä eivätkä digiasioinnit ja etäpalvelut ole mahdollisia vammasta tai kommunikointikeinoista johtuen. Nämä rajoittavat toimintakykyä ja näiden palveluiden saavutettavuutta. Näiden palveluiden mahdollistamiseksi vammaispalvelulain mukaiset harkinnanvaraiset avustukset ovat liian tiukat kriteereiltään ja avustussummat liian pienimääräiset mahdollistamaan mm. digivälineiden hankinnan.

7. Turvallisuuden edistäminen

Pelastus- ja ensihoitopalveluissa hoidettavia luokitellaan kiireellisyysluokkiin ja tavoitteena on hoidon ja avun saapuminen tavoiteaikataulussa. Pelastus- ja ensihoitohenkilökunta tarvitsee myös koulutusta erityisryhmien kohtaamisesta, esimerkiksi kuurosokeat ja kuurot, näkövammaisen opastaminen, kehitysvammaiset henkilöt jne. Koulutuksen voi sisällyttää järjestöyhteistyöhön, mutta se ei riitä. Tälle kohdalle tulisi luoda myös konkreettiset ja seurattavat tavoitteet.

20.8.2025

Pirkanmaan hyvinvointialueen vammaisneuvosto